

BELLPUIG

ÓRGANO DE LA PARROQUIA DE LA TRANSFIGURACIÓN DEL SEÑOR ARTÁ

Redacción y Administración:
San Salvador, 2 - Artá

Marzo de 1975
II época - Año 1975 - Núm. 65

Director:
Juan Servera Riera

Semana Santa

QUERIDOS feligreses: Sirvan estas líneas de invitación para celebrar y vivir intensamente, cristianamente, los misterios de la Semana Mayor del presente año de 1975. Si todos los años, por estas fechas, debemos de un modo más peculiar vivir en consonancia con

las celebraciones religiosas ¿no nos sentiremos más solicitados hogaño ya que el Papa quiere se ponga dique a las divisiones, los odios, y rencores, con toda su triste secuela, con la reconciliación y el perdón generoso? Estamos en el Año Santo. Ciertamente que desde el año que Cristo murió en la Cruz todos los años son santos y todo debe y puede convertirse en ocasión propicia para imitar Aquel que, al perdonar y excusar a sus propios enemigos, arrancó de raíz toda justificación al odio y a la inmisericordia. La fe y la esperanza, nos recuerda San Pablo, desaparecerán una vez alcanzado su objeto; únicamente la caridad permanecerá, lo que quiere decir que es ella el lazo de unión del mundo presente con el venidero. Ciertamente si la familia humana, en nuestra pobre tierra, ha sido tan cruel e insistentemente martirizada por el odio y la desavenencia, sabemos que nos espera una sociedad futura que permanecerá unida por el amor. En este mundo en que vivimos, siempre difícil, pero tan opaco y hostil en nuestros días, sólo la caridad lo hace habitable, humano, y únicamente ella nos puede hacer accesible el cielo. Comprenderlo es ya una gracia.

Para la complejidad de toda nuestra vida, pero de modo especial para nuestra vida religiosa, la costumbre, la rutina es tal vez el peor de los males. Admitimos como lo más lógico y natural del mundo nuestra salvación al precio de la sangre de Dios y no advertimos la inabarcable desproporción de estos dos extremos: Dios que muere por salvar al hombre. Uno a veces piensa que el hombre que somos todos nosotros, inmerso en un mundo trepidante como el nuestro, ha

perdido ya toda capacidad de asombro, lo que quiere decir toda posibilidad de adoración. Por eso nuestro corazón está frío, por eso sufrimos una orfandad que nos atormenta. Al entrar un poco en nuestro interior, si es que lo conseguimos, nos sentimos desamparados. Distruidos en mil ocupaciones más o menos necesarias, nos olvidamos de lo único necesario; seres tremendamente atareados como Marta no comprendemos ya y rechazamos la activa contemplación de María que, cosa curiosa, es la que ha sabido encontrar lo que nunca le será arrebatado.

Aprestémonos a abrir nuestra alma a los misterios de nuestra salvación. Como la Virgen, ante lo insondable de estos misterios que nos sobrepasan infinitamente, démosle acogida cálida en nuestro interior. Convenzámonos de que la fe es lo más preciado que tenemos, sin posible comparación. Asistamos a los actos religiosos y, de modo especial, a los actos litúrgicos. Preparemos nuestro corazón a las alegrías sin sombra del Domingo de Pascua. Si cuando reformamos, en parte, los actos no litúrgicos de la Semana Santa, quisimos destacar el descendimiento de la Cruz, el Viernes Santo, fue debido a la perenne enseñanza que se desprende de este hecho central de nuestra salvación, para que todos, y de modo especial los más sencillos, pudiesen captar con el elocuente lenguaje de la imagen, algo del incomprensible misterio del Calvario. Pero yo os suplico que no olvidemos que "el día grande", "el día que hizo el Señor", "el día que brilla sin posible ocaso" no es el Viernes Santo, sino el Domingo de Pascua, el Domingo de Resurrección. Porque si Cristo no ha resucitado, nos recuerda San Pablo, vana es nuestra fe y vacía nuestra esperanza. Pero lo increíblemente maravilloso es que Cristo resucitó y esto es lo único, absolutamente lo único, que da sentido a nuestra vida.

Que la gracia del Señor resucitado, al poner paz en nuestras almas, nos permita celebrar con alegría estas fiestas pascales es lo que deseo de todo corazón.

PERSONATGES D'ARTÀ

Es «Mestre Segundo»

IV

S'escola que don Segundo tenia en es claustre d'es convent era petita, humida i bastant fosca. S'imposava, a totes passades, un canvi de local. Així ho va comprendre s'Ajuntament i, a posta, va fer aixecar, aferrat amb la Sala, un cos d'edifici molt espaiós, molt clar i ben airejat, essent aquesta sa nova escola de don Segundo. Jo la vaig estrenar, an aquesta escola.

Record que, un vespre, hi hagué en aquest mateix edifici una vetlada literaria-musical ben abrinada, amb assistència de ses autoritats civils, municipals i esglesiàstiques. Es batle era, aleshores, mestre Antoni Garaméu, o sia, son pare de ses Pujoles; es jutge, don Joan Tafona, i es rector, don Gabriel Salvà. Alguns d'ets allots, de s'escola, més aprofitats pronunciaren un discursset que es mestre les havia compost i que ells havien après de memòria. Enmig d'es carrer, just davant ca'N Jordana, sa música de mestre Colau Garaméu va tocar ses millors peces d'es seu "extenso repertorio", i com és de suposar, es públic va acudir de bona manera, omplint, fins a vessar, es mateix local de s'escola i tos ets seus contorns. Ma fa s'efecte de que aquesta vetlada tingué lloc amb motiu de sa inauguració d'es nou local. No ho puc dir cert. Que se va fer tal vetlada, sí que ho puc dir cert. I ben cert. Lo que no puc dir cert, és si se féu ella amb motiu de sa inauguració d'es nou local. Fos així com fos, lo cert i segur és que se feren sa vetlada i sa nova escola.

Es capvespre de cada dissabte, en lloc d'acabar ses classes ales cinc, que era s'hora oficial d'ets altres dies, acabaven a les quatre. Pujaven, enseguida, dos d'ets ra oficial d'ets altres dies, acabaven a mestre senyalava— dalt s'espècie de cadafalc, on solia estar es mateix mestre, asseient-se, cadascún d'es dos, a un pu-

pitre individual, amb sa cara girada an es públic. Tots es damés allots s'asseien en es lloc que tenien senyalat dins s'escola. Una vegada tots asseguts, es mestre se senyava "Per lo senyal...", fent tothom, darrera ell, lo mateix. Inmediatament, es dos allots d'ets pupitre resaven, davant, davant, a la una i en vou forta, dues desenes del Rosari, contestant tots es damés allots i es mestre: "El pan nuestro de cada día...", "Santa María...", i "Sicut erat..."

Acabat el Rosari, tothom tocava soletes cap a caseva o cap a jugar, manco es set o vuit allots primers de s'escola els quals, baix de sa direcció d'es mestre, agraven, espolsaven i adesaven, tan bé com sabien, sa mateixa escola.

Uns quants dies abans d'es Diumenge de Passió, venia a s'escola un capellà per examinar de doctrina, ets allots qui havien de fer sa Primera Comunió. Es dia senyalat per fer-la era es divendres de sa mateixa Setmana de Passió. Ets allots tenien molt d'interés en quedar bé, perquè, de lo contrari, no podien combregar, lo qual, per ells i per ses seves famílies, era una espècie d'afrenta. Com se suposa, es mestre tenia més interès que es mateixos allots en que quedassin bé. Solia venir es capellà més jove de la parròquia, essent, en es meu temps, don Pepe "Asdoro". Par que el vegí encar'ara. S'asseia, fent sa mitja i arregusant-se sa capa, a una cadira que es mestre li oferia a sa presidència. Es mestre s'asseia devora ell, i ets allots qui havien de combregar, més retgirats que un cuc, se posaven, drets i mans plegades, fent mitja circumferència davant ells dos. Tots es damés allots, sense bategar-se gens ni mica, estaven asseguts, cada qual en es seu lloc.

Tots ets allots que quedaven aprovats —per lo regular, eren casi tots—, se posaven més contents que un Pasco, i ets altres, es qui quedaven malament, més mustiis que una Corema.

Es dilluns de sa Setmana de Passió començaven, es de sa Primera Comunió, ets Exercicis, els quals duraven fins es dijous següent, inclusiu. Total, quatre dies. Tals Exercicis consistien en anar, a cosa de les deu, de dos en dos, i baix de ses ordes d'un d'ets allots majors de s'escola, a la parròquia; i, allà, dins sa capella del Roser, es rector les feia un sermó que durava mitja hora o tres quarts. Es qui estava encarregat de manar aquest escuadró, tenia ordes severes d'es mestre de que los vigilàs bé, donant-li compte de si havien feta bona o no. I ai si qualcún d'ells havia sortit de botadó! Ja se podia posar bé amb Déu, perquè la se carregava de bona manera. Amb ses coses de sa Religió no anava de bromes, es mestre. Ademés, ell deia que ets allots mal educats no cabien enlloc, i havien de ser corretgits, fos així com fos.

Com he dit, sa Primera Comunió se feia es divendres de sa mateixa Setmana de Passió. I en volem de trui per llarg! Aquest dia, treien tots ets allots una mudada nova, anant, tots mesos i de dos en dos, enmig d'una gran multitud de badocs qui s'acaramullaven a banda a banda de carrer, des de s'escola a la parròquia, i viceversa.

Una vegada a s'escola, després d'haver vinguts de la parròquia, cada qual, amb s'estampa amb ses mans i sa casca passada per un braç, partia a besar mans a parents i amics, els quals les obsequiaven amb unes quantes peces de calderilla.

Es dia de ses matances de cada allot, duien ells un present de porquim an es mestre, el qual consistia en un tros de llom, un tros de fetja i un tros de xuia. Aquest mateix dia, no anaven a classe ets allots matancers. Sols passaven per s'escola més satisfets que un ca amb un os, per mostrar es present an es mestre, el qual, després de donar-los ses gràcies, les deia que ho duguessin a caseva, això és, a ca es mesre mateix, rebent-los sa senyora, tota contenta i fent mil espants.

Si no vaig equivocat, molts d'allots, un dia o dos després de ses matances, duien també a ca es mestre uns quants botifarrons i una llangonissa, o dues. Això no ho sé cert, però crec que sí. Si no és així, que no vagi per dit.

Alguns dijous o dia de gala, ens duia es mestre a passejar per foravila. Tots duiem pa a taleca. Fins a sa sortida d'es poble, anavem composts de dos en dos i sense fer trui. Una vegada fora poble, ens descomponiem, essent tot salts i brinco per llarg. A s'hora de menjar, es mestre ens reunia a tots, donant, cada qual, bon compte d'es seu recapte. Acabat es berenar, ens donava es mestre una explicació molt profitosa sobre coses d'es camp.

Si s'excursió era en dia de gala —teniem tres o quatre gales, en s'any, fora d'es dies de punt—, durava ella tot lo sant dia.

(Acabarà)

En Pep de Sa Clota

Bar-Restaurante LOS TOROS

Paseo Marítimo, s/n. (cerca Hotel Talayot) CALA MILLOR (Son Servera)

DE NUEVO ABRIÓ SUS PUERTAS

La misma dirección de antes le ofrece un nuevo local,
más amplio, más cómodo.

Mariscos en vivero propio
y a la vista de los señores Clientes

PESCADOS Y CARNES

COCINA INTERNACIONAL — EXQUISITA SELECCION

SERVICIO PROFESIONAL

Reserve su mesa al número 56 72 52 de Son Servera

NOTAS DEL MES

* Llegaron "els darrers dies" y casi no nos dimos cuenta. Si no fuese por la gastronomía que con sus famosas "greixoneres" nos da el aviso. Por lo demás hubo alguna que otra zambombada en dos o tres cafés y la "bulla" corrió a cargo del elemento infantil.

* De muy sonada podemos calificar la bendición, el sábado 22 de febrero, de la Plaza de Abastos sito en "sa Central" y de la pista de Tenis del Polideportivo. (Rectificando una nota del mes anterior diré que la pista ha sido sufragada por la Delegación de Deportes y en parte por nuestro Ayuntamiento). Hubo asistencia de las primeras autoridades de la provincia, cosa que hacía mucho tiempo no habíamos visto los artanenses. "Sa Central" ha quedado muy bien y el lavado de cara que ha sufrido ha dado mucha vida a aquel rincón de la plaza del Conquistador. Enhorabuena.

El Gobernador Civil y Jefe Provincial del Movimiento, don Carlos de Meer, dirigiéndose a los asistentes al acto de bendición de la pista polideportiva enclavada en los terrenos del predio Na Caragol.

El Gobernador Civil en la entrada del nuevo Mercado

* Agradablemente sorprendidos vemos que casi se han terminado los jardines de la calle de Santa Margarita. Por ser un elemento que no abunda por Artá es una nota que alegra a todos. Nos dicen que lo han llevado a término los jóvenes de Extensión Agraria. Esperamos verlos tan bien cuidados como están ahora y ver si cunde el ejemplo.

* Si de sonada hemos calificado la bendición, de muy popular podemos decir de la inauguración de "sa Central". Asistencia masiva de público, muchos comentarios favorables y algún empujón.

* Pero la noticia del mes ha sido el rumor de la dimisión del Alcalde. Al escribir estas notas aún no se ha visto confirmada la noticia pero se da por segura. Estaremos en una atenta espera.

* Comenzaron ya los trabajos que han de culminar con la colocación de treinta y tantas farolas en la bella escalinata de San Salvador. Hemos podido ver una de esas farolas ya terminada y podemos asegurar que nada deja de desear por lo maciza y artística. Mientras esperamos se señale el día de su inauguración —parece que en Artá estamos en plena fiebre de inauguraciones y

bendiciones— damos la más sincera enhorabuena a los promotores y ejecutores de esta obra tan necesaria.

* El martes día 25 de febrero, por la noche, en el Centro Social, tuvo lugar una reunión para tratar de asentar definitivamente unas bases que aseguren la pervivencia de s'Endavallament del Viernes Santo. Quedó constituida una junta gestora encargada de elaborar los estatutos, promover todo lo preciso para la constitución oficial y efectiva de una asociación o cofradía y su debida inscripción en el registro respectivo. Hacemos votos por el éxito de dicha junta gestora ya que "S'Endavallament" del Viernes Santo debe afianzarse como uno de los auténticos logros de nuestro pueblo.

La soledad florece

Día 21 de diciembre pasado, emitió sus votos perpetuos el Ermitaño Antonio de San Pablo Moncadas Seguí y día 31 de enero recibió el hábito eremítico, iniciando el noviciado, el Ermitaño Antonio de San Agustín Alomar Cañellas.

Ambos actos celebrados en la Ermita de Betlem, estuvieron presididos por D. Valentín Herrero, Prelado de Honor del Papa y Visitador de la Congregación Diocesana de Ermitaños de San Pablo y San Antonio.

Reciban los nuevos ermitaños nuestra felicitación.

ELECTRODOMESTICOS

RADIO Y TELEVISION

COMERCIAL

SANSALONI

Bicicletas - Velomotores - Motos y Motores Riego
Objetos regalo y Juguetería

Calle Recta, 2 - Teléfono 100

ARTA (Mallorca)

TRABAJOS DE FONTANERIA

Lavabos, Bidets, waters, platos ducha y bañeras "Roca" y "Sangra".
"Griferías Buades" y todas clases de grifería. Tubos hierro y plomo.
Térmos eléctricos y butano.

JORGE LLULL RIERA

Rafael Blanes, 53 - Teléfono 90 - Artá (Mallorca)

Urbanización "Montfarrutx"

COLONIA DE SAN PEDRO

VENTA DE SOLARES

Precios económicos — Facilidades pago

Informes: Parras, 12, ARTA, y en la misma urbanización.

Todos los días incluso sábados y domingos.

Nota bibliogràfica

Un bon amic de D. Pep Francesc Sureda i Blanes i meu acaba de mostrar-me un llibre no molt voluminós i ben presentat que encara du la tinta fresca de l'impremta. El llibre d'el que es autor don Pep Francesc, te per títol: "Salteri de la Mare de Déu de Sant Salvador d'Artà". Un llibret, per tant, que toca en lo més viu d'el cor de tot artanenc i de tot altre que, no esent-lo, profesa emperó gran amor a la Verge. Falt de temps per llegir-lo per la premura de la impremta que espera els nostres originals, prometem per més avant una més completa resenya bibliogràfica.

Amb el desitx de que tot artanenc pugui gaudir de la lectura d'aquest Salteri, que endevinam perfecta i cordialment escrit, i que ha de presionar encara un poc més el nostre amor per la ben-volguda Patrona d'Artà, agraïm al doctor Sureda i Blanes, com a sacerdot i com amic, aquest llibre que, n'estam ben segurs, es fruit d'una devoció filial mai desmentida.

Adelantam també unes paraules molt ajustades que trobam escrites a la solapa d'el llibre.

Aquest llibre i l'autor

"Vetaquí un llibre desacostumat. Un llibre també molt mallorquí i, si volem arribar un poc més endins, ben artanenc.

Artà ha donat gent molt aferrada a la contrada i amb vocació literaria. De vegades a aquesta condició s'hi afegeix la d'esser poeta, pintor o les dues coses. Per escriure aquest llibre es indispensable concedir en el seu autor no tan solament una gran dòsi de poesia, sinó una sensibilitat davant el paisatge i un particular amor a aqueixa llenca de terra mallorquina, en els seus habitants i a les seves coses, i, sobretot, una filial devoció a la Mare de Déu que, naturalment, se materialitza i configura, en aquest cas, amb els volums i la línia romànica d'una de les més antigues, belles i populars imatges mallorquines: La Mare de Déu de Sant Salvador d'Artà.

Pep Francesc Sureda i Blanes es tal vegada la persona que millor poria escriure aquest llibre: Salteri poètic i fervorós a aqueixa Mare de Déu a qui tots els artanencs estiman, reverencien i resen, i que es pot dir que el nostre autor, d'una senzilla manera, particularitza i representa".

"Salteri de la Mare de Déu de Sant Salvador d'Artà".

Josep F. Sureda i Blanes. Impremta Mossèn Alcover. Palma.

ECOS ARTANENSES

y Margarita en calle Jaime II, 21.
Día 22 febrero. Francisco-Javier Forteza Nicolau, hijo de Matías y Coloma en calle Gran Vía, 51, 2.^a

Día 20 febrero. Francisco Grimalt Perelló con María Domenge Umbert en la iglesia de la Ermita de Belén y bendijo la unión el Rdo. Juan Rosselló Vaquer.

Día 11 febrero. Margarita Sureda Ferrer a la edad de 80 años en calle Barracas, 17.
Día 14. Miguel Torres Nadal a la edad de 77 años en calle Pou de Vall, 16.
Día 19. Juana-Ana Sureda Gelabert a la edad de 87 años en calle Luna, 4.
Día 22. Juana-María Cassellas Amorós a la edad de 87 años en calle Pou Nou, 18.
Día 24. Lorenzo Garcías Font a la edad de 89 años en calle Centro, 5.

NACIMIENTOS

Día 27 enero. Juan-Antonio Sureda Salas, hijo de Juan y María, calle Pureza, 29.
Día 29 enero. Antonio Domenge Sureda, hijo de Juan y Antonia en calle Santa Margarita, s/n.
Día 29 enero. José-Antonio Amer González, hijo de Antonio y Francisca en calle Abrevadero, 15.
Día 16 febrero. Luciano Mestre Caldentey, hijo de Luciano e Isabel en calle Argentina, 17.
Día 18 febrero. Bartolomé Martí Ferrer, hijo de Bartolomé

MATRIMONIOS

Día 8 febrero. Francisco Llodrá Riera con María Sureda Esteva en la iglesia de la Ermita de Belén y bendijo la unión el Rdo. Antonio Gili Ferrer.
Día 10 febrero. Bartolomé Bisbal Genovard con Margarita Tous Riera en la iglesia de Santa Catalina de esta Villa y bendijo la unión el Rdo. Andrés Genovard Orell.
Día 15 febrero. Guillermo Artigues Llull con María Vives Sureda en el Santuario de San Salvador y bendijo la unión el Rdo. Antonio Gili Ferrer.

DEFUNCIONES

Día 28 enero. Jaime Bisquerra Llaneras a la edad de 87 años en calle Sorteta, 72.
Día 30 enero. Bartolomé Muntaner Cassellas a la edad de 76 años en calle Viña, 6.
Día 3 febrero. Bartolomé Guiscafré Llull a la edad de 80 años en calle Era Veia, 13.
Día 3. Magdalena Ginard Esteva a la edad de 85 años en calle Amadeo, 32.
Día 7 febrero. María Escanellas Miguel a la edad de 70 años en calle Crema, 10.

Muebles BAUZÁ

DAMIAN BAUZA

Exposiciones: C/. Gral. Franco, 26 - Tel. 550350 C/. 18 de Julio - Tel. 550585
Fábrica: C/. Bajo Riera, 10 y 12. MANACOR (Mallorca)

ELECTRICA ARTA LUX

Exclusivas
Televisión RADIOLA

Frigoríficos KELVINATOR

Calle Costa y Llobera, 8 - Tel. 115
ARTA

Parroquia de Artá

Programa Semana Santa

Año 1.975

23 DE MARZO. DOMINGO DE RAMOS

A las 9'30 de la mañana. En el Santuario de San Salvador, bendición de ramos y palmas. A continuación, Procesión y Misa Mayor en la Parroquia.

A las 5 de la tarde. En el Santuario de San Salvador lectura del Pregón de Semana Santa, a cargo este año de don Jerónimo Juan, académico de Bellas Artes. A continuación Misa. El Coro Mixto Parroquial interpretará diferentes composiciones.

A las 7'30 de la tarde. Misa vespertina en la Parroquia.

27 DE MARZO. JUEVES SANTO

A las 6 de la tarde. Solemne Misa Concelebrada. Homilía. Lavatorio de los pies. Procesión al Monumento.

A las 9'30 de la noche. Procesión por las calles de costumbre.

A las 11'30 de la noche. Hora Santa ante el Monumento.

28 DE MARZO. VIERNES SANTO

A las 6 de la tarde. Solemne función litúrgica propia del día. Adoración de la Cruz. Comunión.

A las 9'30 de la noche. En el recinto amurallado de San Salvador. Encendido de las antorchas. Endavallament de la Creu i Processó d'el Sant Enterro. Se bajará por la escalinata del Santuario hasta la Iglesia Parroquial. En la Iglesia, entierro del Santo Cristo en el sepulcro monumental. Adoración del Santo Cristo.

29 DE MARZO. SABADO SANTO

A las 8 de la noche. Solemne Vigilia Pascual. Bautismo Comunitario. Misa solemne

30 DE MARZO. PASCUA DE RESURRECCION

A las 8'30 de la mañana. Procesión del Encuentro. A las 9. Misa solemne

A las 10'30. Misa en Santa Catalina.

La Parroquia, a la vez que invita a todos los feligreses a asistir a las funciones, les desea unas felices fiestas de Pascua.

Procesión del Domingo de Ramos

Carta al Director

Estimat Sr. Director de "Bellpuig":

A la secció "Notas del mes", n.º 64 (Febrer) s'hi relata l'acte d'entrega dels premis Vila d'Artà i se menciona a l'Ajuntament. Sobre aquest punt crec necessari aclarir que aquell no negà ni discutí el seu ajut. Ans bé, el fa cada any, conscient de la importància del foment d'aquest tipus d'activitats culturals.

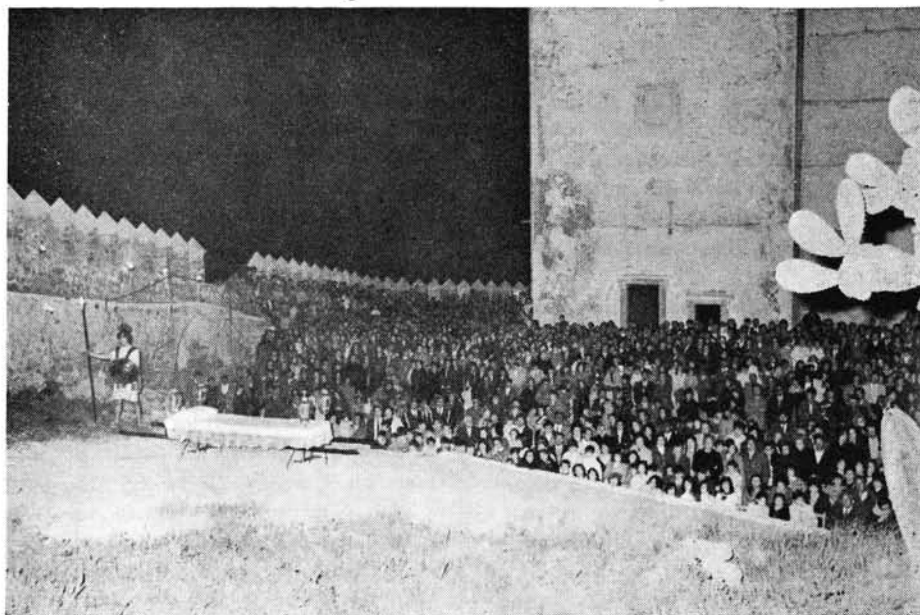
Lo que hi hagué és el dubte de si es podrien pagar els premis al mateix acte de la concessió. Cosa que es pogué fer gràcies a una especial determinació del propi Batle, que pogué resoldre una d'aquestes petites dificultats burocràtiques que tan bé es poden presentar en l'Administració. I me consta que el nostre amic Miquel estava disposat a fer l'aportació de la seva butxaca si hagués estat precís.

Amb tot això no vui molestar el cronista, si no ajudar-li, ja que som partidari de la màxima obertura en l'expressió i la crítica, dins la natural responsabilitat. I com que la funció del periodista comporta el risc de l'error per defecte de informació o per el de la interpretació, hem de considerar dura la seva feina i si fa al cas, col·laborar amb ells a desentranyellar les seves informacions teixides amb sacrificis.

Cosa difícil, tasca ingrata.

Disposi de son afm.

Antoni Esteva
President del Club Llevant

Hidrología subterránea

Aguas subterráneas se las descubriremos con el nuevo sistema del contrato de garantía. HIDROLOGIA SUBTERRANEA paga todos los gastos de excavaciones o perforaciones, si no entrega la cantidad de agua garantizada en el contrato de garantía.

Para más informes solicite folleto de instrucciones en:
Ponterró, 33 - ARTA (Baleares)

Morí don Llorens Garcías i Font

Dia 24 de Febrer passat morí cristianament a Artà, la seva vila natal, don Llorenç Garcías i Font.

D. Llorenç nasqué el dia 16 de Octubre de 1885, obtingué el títol de batxiller al Institut de Balears el 9 de novembre de 1900 i la llicenciatura en Farmàcia per la Universitat de Barcelona el 26 de Octubre de 1906, als 21 anys.

La primera prova de la seva vocació la tenim, per escrit, a l'any 1904, a l'acta de fundació de la Societat Catalana de Historia Natural aont ell hi figura com a membre i vis-secretari, actualment n'era membre d'honor.

Treballà molt i amb fruit principalment sobre Botànica (Inventari de la Flora Balear), però també sobre Ornitologia, la col·lecció d'aus del Museu conté prop de mil exemplars, Entomologia, l'insectari també del Museu es molt complet. Sobre aquestes tres branques de la Biologia publicà diversos treballs així com també la correspondència amb autors mallorquins, catalans i estrangers (alemanys i italians principalment) es una prova de la seva qualitat científica. A la Paleontologia també hi dedicà moltes hores, la prova es la col·lecció de fòssils del Museu, i finalment a la Arqueologia totes les peces de ceràmica que se troben al Museu que estan reconstruïdes son obra seva.

Fou membre cofundador del Museu Regional d'Artà, l'any 1927, i autor de la seva secció d'Història Natural, aportant les seves col·leccions de aus, peixos, insectes i fòssils, tot classificat.

A més de membre d'honor de la citada Societat Catalana d'Història Natural, era membre de la Societat d'Història Natural de Balears, la qual li concedí la medalla de plata l'any 1972, per la seva contribució a la Ciència Balear,

membre de la Societat Arqueològica Luliana, de l'Obra Cultural Balear i del Club Llevant artanenc.

Sen aquestes lletres un reconeixement públic del mèrit de la seva autoritat científica del apotecari Pujamunt, el qual mai va acceptar en vida qualsevol mostra que significava homenatge a la seva persona.

Ha muerto l'amo En Tomeu Violí

Ha muerto el compañero... Uno de mis maestros en la vida.

Como Ramis y Togoires, Luis Ripoll, como María Antonia Salvá o Gabriel y Galán, quisiera yo su prosa o su verso, para poder exaltar estas vidas humildes que pasan por nuestras "VILAS" para dedicarles lo mejor de mis sentimientos, o apreciaciones; pero no por falta de méritos dejaré de consignar mi estima hacia esta persona humana a más no poder que fue en vida l'amo En Tomeu Violí.

Le conocí desde el año veinte y tres, de mozo en la Estación del Ferrocarril de Artà..

Cuanto me cautivó su persona...

Yo de repartidor de periódicos, "La Almudaina" concretamente.

Llegaba ésta, en el tren que tenía su arribada a las diez treinta, l'amo En Tomeu, estaba media hora antes por el almacén. Descargaba cosas de los vagones que tenía que vaciar, y lo ponía en el almacén en espera de su recogida por sus dueños.

Me enseñó el manejo de la carretilla, de la cual no me he separado en toda mi vida. La del Tren precisamente fue de la que se sirvió mi padre, para hacerme la mía.

Mientras le ayudaba en su tarea, y entre "fumada i fumada" me contaba cosas de las cuales no he podido desprenderme en toda mi vida.

Por supuesto todas cosas buenas.

Amor a la familia, a la amistad, a la sinceridad, y a apreciar el valor de las cosas sencillas y los trabajos más humildes.

El Tren, muchos días venía con retraso, y los dos nos íbamos al despacho del jefe Sr. Boyeras, y allí estaban los fondistas "Randa", "Hotel Quetglas" y l'amo En Miquel Mangol, dispuestos a romperse la crisma por disputarse los pocos clientes que llegaban en el tren.

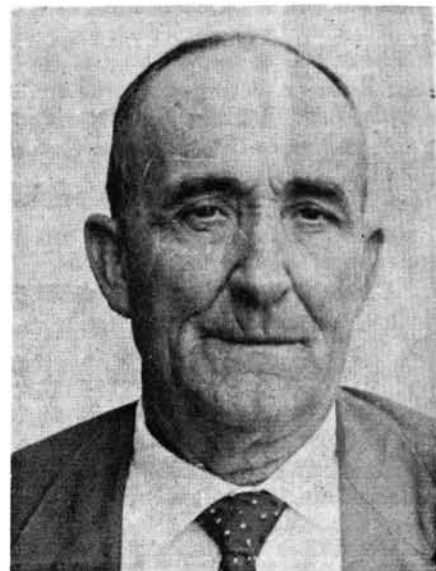
Los hermanos Sard, con su autocar, para Cala Ratjada, así como Rancho de Capdepera.

En fin, unos señores dispuestos a jugárselo todo, para conseguir los fines que se habían propuesto.

Tan sólo el moderador del jefe señor Boyeras, y la risa fresca, franca, sincera sin egoísmos ni partidismos de l'amo En Tomeu, podía poner paz y concordia en aquella reunión de personas dispares.

Por mi parte diré que siendo el benjamín de dicha reunión todos me colmaron de mimos y atenciones.

L'amo En Tomeu cogía el teléfono, previa llamada de éste, y le comunicaban la salida del tren de Son Servera

hacia Artà; y me decía: —Jorge, vamos para la aguja, que ya ha salido el tren.

Y entre aguja, almacén, estación, etc. pasé mis años juveniles, metido siempre entre railes.

De todo, y de todos me acuerdo, teniendo muy presente.

L'amo En Tomeu, me contó tantas cosas, nos comprendíamos tanto, que durante toda la vida mantuvimos excelente amistad y puestos ya a señalar algo, os diría de su gran humildad, de su amor para los más necesitados de su apego, a su familia a sus costumbres, a las tradiciones, en fin, a todo lo que redundaba a ser hombre de bien; y al perdón de sus enemigos, sellándolo todo con su risa franca y abierta como su gran corazón.

Ahora en los últimos tiempos, se reunía en su barrio muy querido del "Cos" con sus compañeros de equipo, y allí, tomando el sol, cerca del Abrevadero, pasaba sus horas felices en charla amigable, amena y reposada, recordando cosas de los tiempos idos.

De tanto en cuanto me pasaba por allí, l'amo En Tomeu, casi ya no veía, pero si oía, y al oír mi voz se alegraba tanto que no podía disimular el aprecio y estima que hacia mi sentía.

Me despedía de ellos, y aún en la lejanía le sentía que decía... "aquest Jordi..." y para mis adentros decía: "aquest l'amo En Tomeu..." y mi mirada se desviaba hacia la bella estampa del Santuario de Nuestra Virgen de San Salvador, en súplica sentida y fervorosa para éste hombre bueno y muy humano, de risa fresca y abierta, sincera, sin egoísmos ni partidismos, que resonará a través de todos los tiempos como el mejor de los ecos para toda una ETERNIDAD.

Jordi Cabrer F.

Suscribase a
BELLPUIG

BOLETIN INFORMATIVO

MARZO

1975

CONEGUEM CA NOSTRA

El Puig Figuer (S'Aduaia d'Abaix)¹

A MANERA DE PROLEG

El dia vint de Maig de l'any mil noucents setanta tres, vam trobar dins s'avenc d'En Corna, mentra el topografiavem, un os fosilitzat semblant a el femur d'un au de cama llarga.

Es va discutir a sobre de l'antiguetat d'aquella troballa i qualcú es va atrevir a opinar que aquell os poria pertanyer a un esser volador que haguera viscut feia més de deu mil anys.

Per treuren's el gat del sac i com a costum en tot quan trobam que creim que val la pena, l'os fou enviat a França. A uns laboratoris de paleontologia de la ciutat de Lion. Ja ens han contestat.

Aquell os formava part de l'esquelet d'una Grua que habitava els sementers de Sa Duaia d'Abaix en el període del Neozoic dintre del quatarnari superior. Es a dir en aquella època en que la Terra estava sotmesa als canvis climatològics tan extremats que anaven des de el clima tropical a la fredó més ferèstega de les glaciacions.

Aquell animallet feia la friolera de docents mil anys que havia viscut hi sobrevolat aquelles contrades.

Mirau si havíem anat calçats per aigo que creguent fer llarg li havíem senyalats uns deu mil anys.

La grua havia mort prop d'aquells indrets i part del seu esquelet (el femur) es trobà mesclat amb el fang que formava la planta d'aquell clot, i que procedia de la capa freàtica del torrent vehí que neix de les aportacions dels seregalls de Ses l'lanetes i demés muntanyes de la cordillera que separa les dues vertents i que mor a l'arenal de Cala Torta.

Aixó ens ha reforçat la nostra manera de contemplar aquells panorames que ens han semblat sempre una mena de vestigis d'altra temps.

Aquella valenta verticalitat de les muntanyes, la grandiositat del regueró que conté s'hort i el sementers de Sa Duaia, el blau de la mar allà lluny confontgen-se amb el vert de pins, mates i carritxeres, el soroll remorós de l'aigua prima de les fonts que baixa brunzint cap el vall, li donen l'aspecte d'un paisatge acabat de crear, com si el pintor estigués encara donant-li les darreres pincelades.

Tot plegat ens ha donat l'idea de descriure aquells terrenys en funció de lo que ens inspiren.

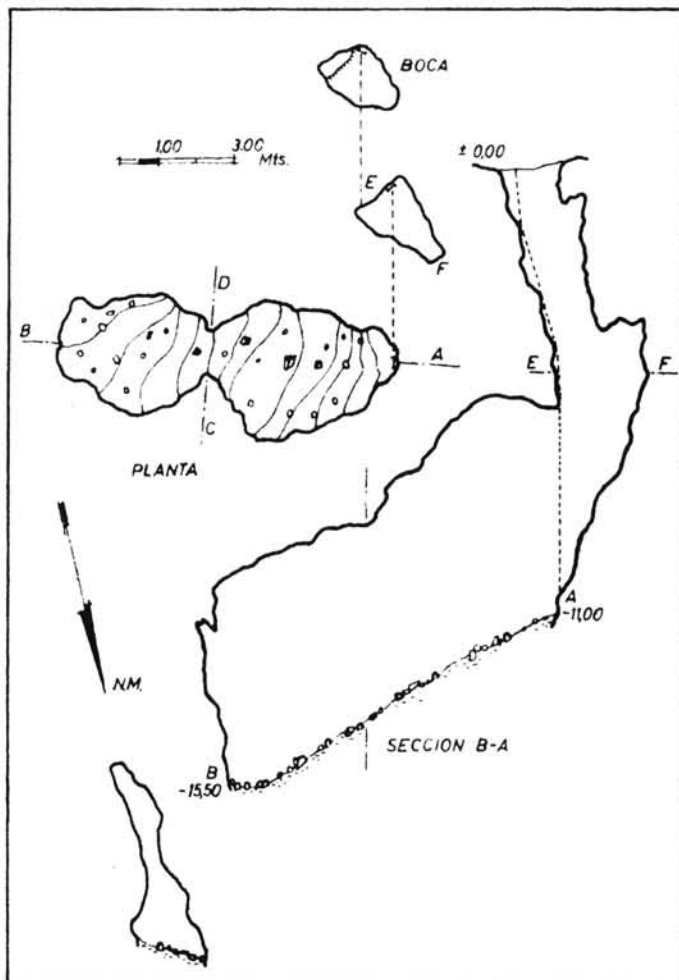
En efecte no costa gens d'esfors d'imaginació, contemplant el regueró que separa Es Puig de Sa Fétlere i es de S'Esquerda, recrear aquell temps en que totes les famílies zoològiques engendraren espècies gegantines que desaparegueren després, quan s'acabà el clima benigne i vingué la segona gran glaciació.

No costa gaire deiem el veurel's trescant aqueixa terra, mentra l'home estava encara desenvolupant l'enteniment, l'intel·ligència i la memòria que l'havien de portar cap el estat cultural de crear un llenguatge i construir els utils per a fer-se el rei de la creació.

O..... donant un salt prodigiós dins el temps i a la vista dels putxos fortificats que coneixem del nostre terme, situar-nos a l'època que trescaren la contrada els homes que bastiren lo que avui son ruïnes megalítiques i que tots nosaltres coneixem pel nom de talaiots.

Aquesta part de l'illa dona al Llevant.

El sol s'aixeca cada dia, inmens, de rera la retxa del horitzó que separa cel i mar. I amb el sol i de llevant vingueren els homes que ens portaren la primera civilització.

S'avenc d'En Corna, dintre el sementer del seu nom, on si trobà a 15 mts. de profunditat l'os (de la grua, (grulla, en castellà).

Egipcis, fenicis, cartaginesos, grecs i romans atracaven en llurs naus a les mostres riberes, i aquí trobaren habitants, homes d'altra raça, que no fàcilment es deixarien dominar.

Es cosa ben sabuda que l'habitant d'una illa si no es totalment pacífic, es caníbal. No hi ha terme mitx. O reb l'estern amb flors i cançons o s'el menja. No vull acusar amb aixó el nostres avantpassats pero les pedres del Puig Figuer ens diuen que tampoc els rebien amb flors.

Trescant aquells paratjes hem vist a primera línia com un estratega d'aquell temps va idear una soberbia fortificació que avui encara serviria pel seu propòsit.

Hem entés també com una successió de forts, feia que fos difícil l'entrar terra endins i que en tot cas la nova es poria fer correr fins ademanar l'ajut dels poblats prehistòrics veïnats. Del Puig Genet a Pahises, Madrioles, Son Sureda, Rafal, etc., etc.

Evocant els qui fruïren abans de nosaltres aqueixos terrenys, dejau-nos doncs que us parlem del paisatge tal com si fosim un d'ells.

Aquets territoris, com la major part dels camps de la nostra Pàtria avui resten abandonats. Sols les guardes de bous caplleven per allà, pujant lentes i pesades a abeurar-se a Na Soberana.

¹ Amb el nom de Puig Figuer descriurem i darem notícies toponímiques de Sa Duaia i un troç del Recó. El comellar que neix a Ses Planetes i mor a la mar, del Coll de Sant Joan fins a Sa Mezquida.

SES SENALLETES

Quant es carrers d'Artà no estaven encara asfaltats, i passaven per ells molts pocs cotxos, era corrent, dins es mesos d'estiu, veure sa gent, sobre tot ses dones, assegudes a la fresca, que passaven se vellada xerrant, a la vegada que sense perde es temps, feian llatra, que anava destinada a sa producció de tota una gamma d'objectes domèstics, d'invenció moltes vegades d'època neolítica, que avui en gran part han desapareguts, o que domés ha substituït sa seva matèria prima, es gran material de sa nostra era, que ha servit per tot, que es plàstic. Quant no se's coneixia, sa pauma exercia una funció domèstica molt important a Artà.

De llatra se'n feien senalles de tota classe, i destinades a tots ets usos. Des de sa senalla per ficar-hi s'infant, es cofinet de sa feina, o es morrionet des dobbés, a sa sanalla per anar a comprar, amb tapadora o sense, sa de qualsevol casta de provisió, fins en ets estorins per transportar fems, o es ventadors per encendre es foc. Ja passant a sas feines des camp, com no hem de parlar de ses "cucales" per tapar ets ulls an ets ases quant donaven voltes a sa sinia, o de ses "beaces" per carregar ses someres per es ransport.

S'arxiduc Lluís Salvador quan parla de costums mallorquines cita a Capdepera, segurament referint-se a tota sa comarca com un des pobles de Mallorca a on se treballa es bri de pauma. Descriuent aquesta feina, inclús parla, de s'exportació de senalletes, corrent ja a mitjans des segle XIX, i pareix que veu venir s'industrialització d'aquesta feina que no passa d'esser en es seu temps una feina domèstica, parla de que tal vegada serà necessari s'instalació de fàbriques. Es de tenir en comte que ell viu un dels moments més importants de sa revolució industrial europea.

Es temps han canviat i ses necessitats són unes altres de fa cent anys, pero Artà conserva dins sa seva tradició, sa tècnica intacta d'aquesta artesanía. De sa mateixa manera que s'art visual, neix a partir dels materials que cada poble té més a ma, aquesta zona, montanyosa des llevant mallorquí coberta de garbellons, sab treballar sa pauma, i omplirla des seu esperit. Ses dones d'Artà cuant fan una senalleta cuidada, l'omplen de un carinyo i d'uns detalls que no es extrany que sigui sa més ben feta de Mallor-

ca: brins blancs llatra ben feta, i bon aire en so cosir.

Si haguéssim de relacionar aquesta indústria amb altres tipus de cesteria d'altres pobles, crec que hauríem d'anar en es Nord de Africa, prop de Egipte, per trobar maneres de treballar semblants. Sa cesteria és una artesanía antiquíssima, una de ses feines domèstiques mes velles. Apareix en època neolítica, a ses primeres comunitats del Pròxim Orient i d'Egipte. Es més antiga que sa mateixa ceràmica, de tal manera, que ses primeres formes d'escudella s'apoiem amb ella. Se necessita de tenir recipients per s'ús domestic, fa imitar ses formes naturals de fruites buides i seques, que serveixen coma tals com són sa carabassa o es coco. Pero sa cesteria no serveix per coses líquides, i es quant se pensa en recubrir-la de fang perque s'hi aguantin ses coses homides, fins que s'acaba per fer aquets recipients domés de fang, i neix sa ceràmica. Ses primeres escudelles egípcies conserven incisions amb dibuixos idèntics an es de sa nostra llatra de nou caps, corrent.

Es procés de ses nostres senalletes va d'aquesta manera; en s'estiu quant es garbellons treven, se rebassen ses paumes, encara tancades, i se deixen secar en es sol; una vegada ben eixutes, se trien, ses més blanques serveixen per senalles més delicades com ses de posar-hi s'infant, o sa de sa feina, ses més morenes per altres ús més ordinari. Una invensió de cara en això es s'ensofrat. Sa tanca durant un parell de dies dins un lloc aposta, s'ensofredó, ses paumes en sofre encesa, i surten molt més blanques. Fa deu anys molt poques cases d'Artà no tenian ensofredó. Amb una elena de sabater, s'igualen es brins que serveixen per fer sa llatra. per anar bé tots han de tenir sa mateixa amplada. Se llatra se pot fer de tres, de cinc, i de nou caps. Sa llatra de nou caps es se que serveix, mes, fa bon cosí, es resistent. i amb ella s'hi fan ses formes de senalletes més antigues.

Aquesta llatra s'afegeix a ella mateixa, i se cus fent espiral, començant per se base de sa peça, amb brins, i una agulla aposta, grossa, de déus quinze centímetres, de llautó, que té dos cossos. Ses voreres, s'adornen amb un viu de un bri de color, tenvit de blau, de verd, vermell o morat, generalment. Hi ha una classe de llatra que se diu teixida, que s'emplea per peces de fantasia, però que és molt poc resistent.

Sa revolució industrial de qué participa tot el món, i que presentí s'Arxiduc, va venir també a Artà, a afectar sa feina de pauma. Es contacte d'ets artanens amb Amèrica, i sa necessitat de produir obra de pauma en quantitat, encara que fos en perjudici de sa qualitat, i resistència de s'objecte, va suggerir s'idea d'aplicar sa màquina de cosir a sa fabricació de capells, llavor sa llatra va haver de esser més plana. S'empleá mes es llatró, o llatra de cinc, perque pogués pasar per sa màquina. Un canvi de tècnica sempre dóna lloc a necessitar coneixements nous, a la vegada que s'inimaginació s'obri a un repertori de formes fora de ses tradicionals, i que vénen influenciades en gran part per sa demanda, fins a imitar formes que vénen a vegades de s'altra cap de món, com succeeix per exemple amb sos capells mejicans.

Es pobles tendeixen a enfocar se seva artesanía d'acord amb so medi, pero des de que tenim tanta facilitat de comunicacions de cada vegada se prescindix més d'ell. Sa substitució des material d'una indústria tradicional, separa sa feina des medi. Ha arribat es moment de no necessitar sa pauma, perque ha aparegut es plàstic, a se cesteria artanenca, o s'han introduït materials dits de lluny, moltes vegades mitjos elaborats, com passa amb es llatró duit de la Xina, an es que ets artanens donen forma. Entram dins sa roda d'un món materializat, que vol produir molta quantitat de senalles, a ses que els fa falta s'emoció de s'individualitat de cada peça. A pesar d'aquesta ona de mecanització, haurem d'unes "hippis" sa resurrecció de sa demanda de sa senalla tradicional, amb es formes i tècniques més antigues, per no perdre es sabre.

Maria Francisca Sureda Trujillo

Qualque lladruc de ca i algú tro, s'escopeta ens parlen dels que encara practiquen l'encestral costum de la caça. A la tardor homes ens paners i forques hi cerquen esclata-sangs. Molt avall dintre el regueró màquines foradores cercant aigua per donar vida a l'urbanització projectada.

Pero, gracies a Déu, no n'hi troben d'aigua. Es a dir, no s'en troba la suficient per afatar la demanda del macro-habitat que artificialment si vol crear. L'aigua necessari pels habitants que naturalment pot sostenir la contrada hi es.

Que no de bades Sa Font Sorda, sa d'Es Pi i Na Soberana segueixen ratjant omplint d'armonia musical el paisatge amb el seu rondinetjar.

Larmonia suau que com us deiem ens porta el recort de la vida primitiva, del home senzill, guerrer, pastor o camperol.

Per lo que no n'ha prou es per a convertir el lloc amb un altra monstruari de grans capses de sabates, planes d'exams de satjons, gods o vikings que ens venguin a deixar la brutor de mitx Europa.

Quina llàstima no poder bastir de bell nou unes altres fortificacions tal com les del Puig Figuer per a cridar alarma quan fos hora.

¡Alerta...! ¡Alarma...! ¡Ajuda...! ¡Socors...! ¡Turistes...! ¡Turisteeeeeeee...!

TRESCAIRES